

Tema universitet

<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/y3Gk02/Utdanninger-som-ikke-ettersporres-i-arbeidslivet--bor-fa-mindre-stotte--Trond-Blindheim-og-Thor-Oivind-Jensen>

Utdanninger som ikke etterspørres i arbeidslivet, bør få mindre støtte | Trond Blindheim og Thor Øivind Jensen

Samfunnet forventer at universitetene produserer de kvalifikasjonene som arbeidslivet til enhver tid etterspør.

Trond Blindheim
Dosent, Høyskolen Kristiania
Thor Øivind Jensen
Førsteamanuensis, Universitetet i Bergen

Høstens studentopptak er klart. Slik gikk det: Av 137.000 søkere til landets universiteter og høyskoler ble 121.000 funnet kvalifiserte. 100.000 fikk tilbud om studieplass, 50.000 på sine førstevalg og 50.000 på sine andre-, tredje- og fjerdevalg.

Hvordan går det med årets studenter? I lys av erfaringstall ser utsiktene slik ut: Bare 43 prosent klarer å gjennomføre bachelorgraden på normert tid, altså tre år. Etter en ekstrarunde med et fjerde studieår vil 56 prosent ha fullført bachelorgraden. 25 prosent fullfører aldri.

Det er dårlig samfunnsøkonomi og dårlig personlig økonomi for den enkelte.

[**Vetle Mørland \(22\) kom inn på landets vanskeligste studium. Se hele oversikten.**](#)

Har forsøkt å løse problemene

Den vanligste årsaken til at studenter ramler av lasset, er at studiene ikke innfrir forventningene de hadde før de begynte. De synes studiene er for teoretiske og «svevende», og de skjønner ganske enkelt ikke hva de kan bruke det de lærer til, i en jobbsituasjon.

Så langt kan vi ane at systemet tar inn svært mange studenter, at en stor andel ikke får sine ønsker oppfylt, at et problematisk høyt antall ikke fullfører eller blir forsinket, og at mange opplever utdanningen de får, som lite nyttig.

Det er gjort mange forsøk på å løse problemene ved å «bli bedre», gjennom bedre forelesninger, mer trening, sterke strukturering av studieløp og bedre rådgiving uten at det har virket etter intensjonen. Derfor er spørsmålet om ikke utfordringene har langt dypere årsaker.

Arbeidsdelingen er borte

Problemet er at arbeidsdelingen er blitt borte.

Klar og relevant yrkesutdanning der mange kan få relevant yrkesrettet utdanning, er det altfor lite av. Høgskolene som skulle sikre profesjonsutdanningene, er på mange områder er blitt vage og brede nesten-universiteter (noen er blitt formelle universiteter, og noen står i kø), mens universitetene på sin side er blitt presset til å tilby masseutdanning, noe som både skader deres opprinnelige innovative funksjoner og presser dem i retning av standardisering og effektiv produksjon, noe de ikke kan bli gode på.

Sagt på en annen måte: Vi må få et system med flere fagutdanninger, tydeligere profesjonsutdanninger og universiteter som slipper å vokse inn i rollen som masseutdanningsmaskiner.

Kobling mellom utdanning og arbeidsliv

Å skape relevante koblinger mellom utdanning og arbeidsliv er ikke like enkelt i alle fag, i hvert fall ikke når det gjelder universitetsutdannelse. Likevel skylder utdanningsinstitusjonene studentene og arbeidslivet å gjøre det de makter for å få det til.

Studenter som søker seg inn på utdanningsinstitusjoner, har forventninger om at studiene skal kvalifisere dem til «det» de ønsker å bli. Det er derfor utdanningsinstitusjonene mottar 40 milliarder fra statsbudsjettet hvert år, og det er også derfor debatten om utdanningers kvalitet også bør forankres i ledighetsstatistikk og økonomi. Samfunnet forventer at universitetene produserer de kvalifikasjonene som arbeidslivet til enhver tid etterspør.

[De nye reglene for studielån innføres i høst](#)

Redusert offentlig støtte

Universitetene og høyskolene skylder de utdanningssøkende å si at enkelte av utdanningene de tilbyr, og kanskje særlig innen mange av de humanistiske fagene, produserer kandidater som får store vanskeligheter med å komme inn i relevante jobber på arbeidsmarkedet. I beste fall får de arbeid med langt lavere lønn og sikkerhet enn kandidater med relevant utdanning. Derfor bør også adgangen til slike studieplasser begrenses.

Det gjør selvsagt ikke universitetene og høyskolene av seg selv så lenge statsstøtten de mottar, er knyttet opp til antall studenter og studiepoengproduksjon og ikke til om studentene får seg relevant arbeid etter studiene.

Det kan løses ved at Kunnskapsdepartementet griper direkte inn med tiltak som redusert offentlige støtte til de utdanningene som ikke etterspørres av arbeidslivet og hvor det er store ledighetstall. Vi tror ikke vi tar for hardt i når vi påstår at litt for mange utdanninger innenfor humanistiske fag er bortkastet med tanke på å få en relevant jobb hvor man kan bruke det man har lært.

Spørsmål man bør stille

Det er lett å google lønnsstatistikk og arbeidsledighetsstatistikk, og mange høyere utdanningsinstitusjoner gjør også egne arbeidsmarkedsundersøkelser. Problemet er at studentene ikke automatisk får tilgang til denne informasjonen, i hvert fall ikke om den ser stygg ut.

Naturlige spørsmål å stille seg før man begynner på et langt studium er: Hvordan er tilstanden på arbeidsmarkedet for mitt utdanningsvalg? Hvor høy er arbeidsledigheten? Hvilke muligheter har jeg for å finne relevant arbeid etter studiene?